

Sverige antar utmaningen om svenskt ordförandeskap i EU

Anna Kinberg Batra, riksdagsledamot, ordförande för EU-nämnden i Sveriges riksdag

Mina damer och herrar

Det är med stor glädje som jag idag hos goda grannar och vänner får möjlighet att berätta om svenskt ordförandeskap och dela med mig av vad jag ser är Europas största utmaningar de kommande åren.

Vad innebär ordförandeskapsrollen? Ordförandeskapet kan liknas med att springa en delsträcka i ett lopp. Vi tar över en stafettpinne. Och försöker springa på så gott vi för att sedan lämna över till spanjorerna i januari. Eller som förre svenska statsministern Göran Persson uttryckte det inför förra svenska ordförandeskapet: *"Vi håller i taktpinnen, men det är inte alltid vi som skrivit partituret."* För den svenska delsträckan den här hösten är förutsättningarna extremt problematiska.

Vi antar utmaningen blev därför mottot för det svenska ordförandeskapet. Och utmaningarna är många.

I senaste eurobarometern konstaterades att 83 procent av svenskarn tycker att Sverige kan påverka EU – högsta siffran bland EU-länderna. Ordförandeskapsåret har säkert påverkat detta men också att vi försöker använda EU i vardagen. Här spelar förankringsprocessen stor roll. Ett arbete som jag sysslar med varje dag i riksdagens EU-nämnd.

EU är vår tids mest framgångsrika samarbete mellan självständiga demokratiska länder. Europasamarbetet har säkrat fred och demokratin i sina medlemsländer och gör det idag för blivande medlemmar.

Samtidigt finns en utveckling åt motsatt håll. Länder där de auktoritära inslagen ökar. Den demokratiska utvecklingen i Ryssland. Situationen i Mellanöstern, Iran och Pakistan. Trots flera goda exempel i flera afrikanska länder är Afrika en kontinent i ekonomisk och demokratisk kris. EU måste kombinera dialog med tydliga signaler och krav på demokrati och mänskliga rättigheter, och det är en svår balans. I Georgienkriget tog EU sitt ansvar i den meningen att vi talade med en europeisk röst till Moskva och sköt upp förhandlingarna om partnerskapsavtal, men nu är det viktigt att behålla rätt balans, fortsätta agera gemensamt europeiskt och inte vara naiv. Kina är relativt stabilt så länge ekonomin går bra, men på sikt vill människor även där ha sin frihet och en kraftig ekonomisk nedgång i Kina leder till dramatiska konsekvenser för de allra fattigaste med större oro som följd.

Dessa och andra regioner där det rör sig ställer krav på Europa, inte bara säkerhetspolitiskt utan även ekonomiskt. Men de säkerhetspolitiska aspekterna för EU inbegriper numera även klimatet, stora flyktingströmmar, kampen mot terrorismen och tillgången på energi. Energisäkerhet har stor påverkan på t.ex. samarbetet med Ryssland.

Det var 200 år sedan Sverige och Finland blev två länder.

Vi har 600 år av riksgemenskap ihop – men också 200 år då våra samhällen djupt påverkat varandra.

För 200 år sedan – det eländiga året 1809 – var det nog ingen som ens kunde föreställa sig att Sverige och Finland en gång i en avlägsen framtid skulle tillhöra världens 20 rikaste och teknologiskt mest avancerade länder.

I den tidens värld handlade rikedom om bördiga jordar som kunde föda stora befolkningar, en framstående aristokrati, ett behagligt klimat, oceangående flottor, stora arméer och ädla metaller i kungens skattkammare. Och inte hade vi särskilt mycket att erbjuda omvärlden. Det var järn och skogsprodukter som exporten då handlade om. Från ca 1870 till ca 1970 gick Sverige från att ha varit ett av Europas fattigaste länder till att bli ett av världens rikaste. En öppen ekonomi i förening med en entreprenöranda som vägrade att erkänna gamla gränser lade grunden för en unik välfärdsutveckling – och till det kom att vi drog några viktiga vinstlotter i historien stora spel.

Sveriges utveckling sedan dess har inte varit dålig – men vi har anledning att glädjas över att Finlands faktiskt varit ännu bättre, och därmed verksamt bidragit till att lägga grunden till en relation som nu kan utvecklas på jämbördig basis med alla de fördelar som ligger i detta.

Under de senaste två decennierna – efter de stora europeiska politiska omvälvningarna, efter våra besvärliga krisår i början av 1990-talet, efter det att vi hand i hand gick helt och fullt in i det europeiska samarbetet – har vi dessutom varit viktiga delar av den Östersjöregion som varit den mest dynamiska i vår del av världen – den enda del av vår kontinent som under det senaste decenniet har lyckats hålla jämna steg med USA i fråga om ekonomisk tillväxt.

Framgångsreceptet har varit gemensamt – en fruktbar kombination av snabb industrialisering, en ny kunskapsekonomi och en successivt växande utrikeshandel – i absoluta tal men som också som andel av BNP.

Efter några decennier av spektakulär ekonomisk utveckling – som positivt påverkat och förändrat så gott som varje del av den globala ekonomin – är vi nu på mitt uppe i globaliseringens första globala kris.

Men i en situation som denna, när de kortsiktiga bekymren så lätt riskerar att ta över och dominera över allt annat, är det viktigt att bibehålla det långa perspektivet – att försöka att fästa blicken vid framtiden, och att mitt i krisen försöka bädda för det som kommer att komma därefter.

Investmentbanken Goldman Sachs publicerade för några år sedan en rapport om de s.k. Brickländerna – Brasilien, Ryssland, Indien och Kina – och scenarier för deras ekonomiska utveckling. Scenarierna tar hänsyn till avtagande tillväxttakt, konjunktursvängningar och mycket annat men kommer ändå fram till att världens tre största ekonomier 2050 är Kina, USA och Indien. I den ordningen. Redan 2020 skulle Indien ha gått förbi gamla stormakten Storbritannien. Även mätt per capita skulle en genomsnittlig indier 2050 ha en levnadsstandard strax under dagens svenska nivå. Är det bra eller dåligt? Ja, för världen som helhet är det förstås bara bra att fler reser sig ur fattigdom. Men det innebär också att konkurrensen hårdnar. Det går inte att leva på gamla meriter längre, i Sverige eller i något EU-land.

Varannan indier är i dag under 25, att jämföra med den europeiska medianåldern på 39. 2050 är, enligt de scenarier som görs i dag, bara varannan europé under 50. Allt fler indier satsar redan i dag på utbildning och av allt bättre kvalitet. Över en halv miljon ingenjörer per

utexamineras i Indien varje år, att jämföra med Sveriges Ingenjörers totalt 120 000 medlemmar. När jag träffar mina indiska släktingar pratar de nästan bara om utbildning och utveckling och Indiens ändrade roll i världen. Men när jag lyssnar på olika europeiska debatter handlar de oftare om fördelning av gammalt välstånd än om skapandet av nytt. Och att Europas roll i världen är given.

Det finns ju ett skräckscenario. Europa skulle kunna vara på väg att bli ett fattigt, instabilt, museum, dit allt rikare asiater flyger allt billigare över helgen. Där det finns fina slott och kyrkor och minnen från fornstora dagar, men färre jobb och större försörjningsbörda, sociala spänningar och kanske till och med inbördes konflikter som det inte kan ta ansvar för självt. Eftersom EU hittills varit bäst i världen på att undvika detta, vill jag dock hellre se möjligheter om vi använder just EU för att forma bästa möjliga europeiska framtid.

EU:s politiska styrka i dag ligger i att förebygga kriser och konflikter genom att stödja handel, marknadsekonomi, miljöåtgärder och demokrati. Europeiska Unionen med sina 27 medlemsländer och sin världsvaluta är idag en ekonomisk maktfaktor som har ett lika stort ansvar för att göra det som krävs för att häva krisen som USA, Japan och Kina. Och – vilket är nog så viktigt – att låta bli att göra sådant som försvårar och försenar återhämtningen.

Vi, Sverige och Finland, är två länder som är vana vid förändring och att leva under konkurrenstryck utifrån. I en epok, vars kanske främsta kännetecken är den expanderande världshandeln och de förbättrade kommunikationerna, har denna öppenhet gentemot omvärlden gjort det möjligt för oss båda att mer än de flesta dra nytta av globaliseringen. Det är därför naturligt för oss att stå upp för den frihandelslinje och den öppna samarbetslinje som har varit så framgångsrik i det förgångna och är så löftesrik för framtiden.

Både Sverige och övriga EU har nytta av ett starkare Östersjösamarbete. Vi försöker under svenskt ordförandeskap vara pådrivande för den gemensamma EU-strategin för Östersjöområdet, med fokus på att förbättra miljön, ekonomisk utveckling, fri handel, trygghet och välstånd i området. Här delar vi med Finland mycket gemensamma intressen.

Utvidgningen har varit det mest framgångsrika sättet som Europasamarbetet bidragit till fred, gemensam säkerhet och utveckling. Vi har det som utvecklats till att bli dagens EU att tacka för att militärdiktaturer har ersatts av demokratier, att Berlinmuren fallit och att kommunism och planekonomi ersatts av frihet och marknadsekonomi. Utvidgningsprocessen får inte hindras av en fördröjning av Lissabonfördraget. Redan i gällande fördrag står det tydligt att Europasamarbetet ska vara öppet för alla europeiska stater som respekterar unionens allmänna värdegrund och förbinder sig att gemensamt främja unionens värden. Det är en prioriterad svensk uppgift att sätta fart på utvidgningen igen och se till att EU minst håller redan de löften som redan är utställda. EU borde kunna ha 30 medlemsländer inom de närmaste åren.

På EU:s bord ligger nu också översynen av EU-budgeten, som skulle behöva leda till reformerade jordbrukssubventioner och satsningar på allt som river hinder för tjänsteföretagande. Vi skulle behöva en budget som prioriterar forskning och företagande, inte inom gamla industrier som är i kris nu utan i dem som kan bli starka i morgon. Där har EU hittills inte lyckats.

I Paul Kennedys mest kända bok om stormakter i historien, *The rise and fall of great powers*, heter den, undrar han: "Is the EEC as capable as its overseas competitors of responding to swift and large-scale shifts in economic patterns? Or is it designed more to slow down the impact of economic changes upon competitive sectors ... and, in being so humane in the short term, disadvantaging itself in the longer term?" Frågan är fortfarande inte väl besvarad. Han

undrar också om EEC, som det hette då, har förmåga att samla resurser för att bli ledande i högteknologiskt avseende, när tolv olika regeringar, som det var då, måste komma överens? Boken skrevs 1987 och är fortfarande aktuell. Tyvärr, kanske man ska säga. Den s.k. Lissabonstrategin satte upp det målet till nästa år och kommer inte lyckas, men då har vi i stället tillfälle nu att formulera en ny och bättre strategi. EU:s framtida konkurrenskraft kan varken bygga på gamla meriter eller låga löner. Istället ska den globala konkurrensen från länder som Kina, Indien och USA mötas med hög kunskapsnivå, fri rörlighet och välutvecklade företag i konkurrenskraftiga branscher.

Det var bilden av EU:s långsiktiga framtida utmaning. Men arbetat med det börjar givetvis här och nu under svenskt ordförandeskap med att se till att EU går stärkt ur krisen och satsar på rätt åtgärder som inte hämmar vår konkurrenskraft. Prioritera Östersjöstrategin som jag nämnde och arbetet med EU:s kandidatländer.

Men överst på listan för det svenska ordförandeskapet är klimatet – att nå en europeisk och internationell överenskommelse om mål och medel för minskade utsläpp i världen. Jag vet att Finland liksom Sverige är på hugget när det gäller klimatmålen.

Om resultat för vårt arbete med Europas ekonomi, Östersjöstrategin och utvidgningen först kan avgöras om ett antal år så är det redan i december som vi i klimatarbetet vet om lyckades. För det är i december som EU tillsammans med världens ledare träffas i Köpenhamn för att anta en uppföljning av Kyotoprotokollet. Resultaten av Köpenhamn kommer att bli ett dokument men om sedan dokumentet kommer att innehålla några verkliga tändar är fortfarande väldigt oklart. Men före Köpenhamn ligger det på Sveriges bord att ena Europas länder. I nästa vecka på tisdag träffas EU:s finansministrar för att bestämma de finansiella villkoren inför Köpenhamn. På onsdag beslutar miljöministrarna om strategin inför Köpenhamn. Vad miljö- och finansministrar sedan beslutar om ska upp för granskning hos stats- och regeringschefer på toppmötet i slutet av oktober. Då kan vi säga lite mer om vart klimatmålen är på väg.

Men över det svenska ordförandeskapet hänger ett antal orosmoln – till exempel institutionella. De nyvalda ledamöterna i Europaparlamentet har precis börjat bekanta sig med varandra. Det kommer ta tid innan denna partner i lagstiftningsarbetet är igång. Kommissionen ska bytas ut senast 1 november, men hur stor den blir och hur bytet ska gå till beror på om Lissabonfördraget är klart till dess, vilket i sin tur beror på Tjeckiens premiärminister. De institutionella frågorna kommer sluka energi från sakfrågor som kräver hantering, som till exempel klimatet.

Vi har utrikes- och säkerhetspolitiska orosmoln, med Afghanistan, Irak, mellanöstern som är väl bekanta för er. Men som också kommer ta mycket kraft.

Det är alltid val i några viktigare medlemsstater, som i detta fall varit i Tyskland, Tjeckien, folkomröstningen på Irland och annalkande parlamentsval i Storbritannien. Val i ett land ska ju inte hindra unionen från att fungera, men även i detta avseende är det några knepigare fall och dessa samtidigt.

Över allt svävar den ekonomiska krisen, som allmänt påverkar reformviljan, öppenheten och klimatfrågan. Det är svårt, jag har själv provat, att uppmana tjecker och polacker att satsa på förnybart i stället för kol. Särskilt nu.

Och sedan händer alltid det oväntade. Vad det blir är per definition svårt att sia om. För det franska ordförandeskapet förra hösten var det Georgien, för det tjeckiska nu under våren Gasen och Gaza. Alla de tre kriserna hade vi kunnat bedöma som möjliga, men det är svårt att förutse exakt när och hur de faktiskt inträffar och briserar.

Men vi svenskar har flera karaktärsdrag, som vi delar med er, och som kommer väl till pass denna höst under vårt uppdrag.

Vi är tillräckligt små för vara vana vid att söka breda allianser. Vi har aldrig trott att det räcker att göra upp med grannen för att hela Europa ska följa efter. Men vi är tillräckligt stora för att stå på oss och driva på i viktiga frågor, och kunna det också.

Vi är tillräckligt unga medlemmar för att inte sitta fast i gamla hjulspår och traditioner. Men tillräckligt gamla i gården för att ha varit ordförandeland förut.

Och vi svenskar är ju lite småtrista, fyrkantiga och konfiktträdda, brukar det ju påstås. Och det tror jag passar alldeles utmärkt. Vi respekterar formalia, kommer väl förberedda till mötena och söker bredast möjliga kompromisser och förankring, både med andra länder och hemmavid före rådet dessutom. Ledarskap, inte det storvulna utan det mer gnetiga resultatorienterade, kommer ha mycket stor effekt för hur EU tar sig igenom den här ganska tuffa tiden.

Nu är en spännande tid att arbeta med EU-frågor och med Europas utveckling. Nu står ganska mycket på spel i och utanför Europa, säkerhetspolitiskt, ekonomiskt och miljömässigt. Vi kan påverka detta till det bättre, genom att använda EU till bäst uppgifter, genom att använda det inflytande som Norden tillsammans kan ha och genom att prioritera säkerhet och välbefinnande. De närmaste åren kan ha avgörande effekt för Europas roll i världen. Jag vill att den ska vara stark för att påverka andra till det bättre.